

Ärende: VN/34680/2022

Begäran om utlåtande om Arbetsgruppen för rättsväsendets preliminära alternativa åtgärdsförslag

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentarer till förslagen från arbetsgruppen 1. Brottslighet och behandling av brottmål samt straff och verkställighet av straff

I åtgärdsförslagen ingick inte förslag om hur den svenskspråkiga servicen utvecklas och hur språkliga rättigheter tillgodoses

2. Kommentarer till förslagen från arbetsgruppen 2. Behandling av civila ärenden, medling och alternativa tvistlösningsmetoder

I åtgärdsförslagen ingick inte förslag om hur den svenskspråkiga servicen utvecklas och hur språkliga rättigheter tillgodoses

3. Kommentarer till förslagen från arbetsgruppen 3. Förvaltningsrättsliga ärenden och specialdomstolsärenden

I åtgärdsförslagen ingick inte förslag om hur den svenskspråkiga servicen utvecklas och hur språkliga rättigheter tillgodoses

4. Kommentarer till förslagen från arbetsgruppen 4. Juridisk rådgivning och juridiskt bistånd

Åtgärdsförslagets rubrik är kopierade ur rapporten. Folktingets kommentarer är inskrivna under den finska texten.

97. TOIMENPIDE: Kehitetään palvelujärjestelmän joustavuutta ja monimuotoisuutta

Arvioidaan eri asiointikanavien soveltuvuutta monimuotoisen väestön ja erilaisten

asiakasryhmien tarpeisiin (kielelliset, kulttuuriset, terveydelliset sekä muut tarpeet ja taidot)

- Folktinget: Ta i bruk modeller och metoder för planeringen av svenskspråkiga servicestigar inom rättsväsendet.

105. TOIMENPIDE: Huomioidaan yksilölliset tarpeet

Tavoite: Asiakas saa ammattitaitoista, ymmärrettävää ja yksilöä arvostavaa palvelua. Asiakkaan kielelliset, kulttuuriset, terveydelliset sekä muut tarpeet ja taidot tulevat asianmukaisesti huomioiduiksi. Palvelu on oikea-aikaista, yksilöllistä, vuorovaikutteista ja itsemääräämisoikeutta kunnioittavaa ilman tarpeettomia rajoituksia. Anonyymiä yleistä neuvontaa automatisoidaan.

Folktinget:

- Ta i bruk modeller och metoder för planeringen av svenskspråkiga tjänster och servicestigar inom rättsväsendet, för att enskilda personers språkliga rättigheter ska tillgodoses.

111. TOIMENPIDE: Kehitetään tiedolla johtamisen rakenteita

Tavoite: Prosessit, kyvykkyudet ja työvälineet tukevat tiedolla johtamista sekä jatkuvaa uudistumista. Tavoitetilan toteutumisen seuraaminen on järjestelmällistä ja helppoa, ja sen arvioimiseksi on luotettavia mittareita. Kehittäminen on kiinteä osa toimintaa.

Folktinget:

- Beaktande av båda nationalspråken då nya tekniska verktyg upphandlas, beställs och utvecklas,
- För att tjänsterna ska fungera på båda nationalspråken, bör informations- och kunskapsbaserad ledning vara utgångspunkten även vid planeringen av svenskspråkiga tjänster,
- Databasinsamling om personalens språkkunskaper som hålls ajour kontinuerligt,
- Databasinsamling om hela servicestigen och processen utifrån både språkkunskaper och expertis,
- AI-lösning som kan kombinera svenskkunniga handläggare med svenskspråkiga kunder.

5. Kommentarer till förslagen från arbetsgruppen 5. Verkställighet och Utsökningsverkets verksamhet

Åtgärdsförslagets rubrik är kopierade ur rapporten. Folktingets kommentarer är inskrivna under den finska texten.

115. TOIMENPIDE: Henkilöstösuunnittelua kehitetään entistä strategisemmaksi

Folktinget:

- I kunskapsprofilen antecknas även personalens språkkunskaper. Kunskapsprofilen ger data om personalen som kan användas för planeringen av servicestigen på kundens språk. Kunskapsprofilens uppgifter om språkkunskaper är nödvändig för att kunna kombinera svenskkunnig personal med svenskspråkiga kunder.

126. Toimenpide: Digitaalisia palveluja kehitetään

Folktinget:

- Beaktande av båda nationalspråken då nya tekniska verktyg upphandlas, beställs och utvecklas,
- För att tjänsterna ska fungera på båda nationalspråken, bör informations- och kunskapsbaserad ledning vara utgångspunkten även vid planeringen av svenskspråkiga tjänster,
- Datainsamling om personalens språkkunskaper som hålls ajour kontinuerligt,
- Datainsamling som stöder upprätthållandet av den svenskspråkiga servicestigen och processen utifrån både språkkunskaper och expertis (servicedesign),
- AI-lösning som kan kombinera svenskspråkiga handläggare med svenskspråkiga kunder.
- I kunskapsprofilen antecknas även personalens språkkunskaper. Kunskapsprofilen ger data om personalen som kan användas för planeringen av servicestigen på kundens språk. Kunskapsprofilens uppgifter om språkkunskaper är nödvändig för att kunna kombinera svenskkunnig personal med svenskspråkiga kunder.

6. Kommentarer till förslagen från arbetsgruppen 6. Förvaltnings-, personal- och utbildningsärenden

Åtgärdsförslagets rubrik är kopierade ur rapporten. Folktingets kommentarer är inskrivna under den finska texten.

147. TOIMENPIDE: Alalle pääsyn väylät ovat selvät ja rekrytointi vaikuttavaa

148. TOIMENPIDE: Luodaan houkuttelevia ja selkeitä urapolkuja

149. TOIMENPIDE: Palvelussuhteen ehtoja, palkkausta ja palkitsemista kehitetään suunnitelmallisesti ja kilpailukykyisesti

Folktinget (147-149):

- Stärka den befintliga personalens språkkunskaper,
- I rekryteringsprocesser betrakta goda faktiska kunskaper i både finska och svenska, som en merit som ger tilläggspoäng. Endast den som också i fråga om språkkunskaperna har tillräckliga förutsättningar att sköta sina arbetsuppgifter kan utnämnas till en tjänst,
- Ta i bruk modeller och metoder för planeringen av svenskspråkiga servicestigar inom rättsväsendet,
- I samband med rekryteringen och i lönefrågor tydligt signalera att goda kunskaper i svenska är en merit.

150. TOIMENPIDE: Monimuotoisuuden ja -kulttuurisuuden huomioiminen

Folktinget:

- Det är viktigt att de anställda inom rättsväsendet känner till språklagstiftningen och är medvetna om att språkliga rättigheter är grundläggande rättigheter och att finska och svenska språket enligt grundlagen är likvärdiga språk.

161. Kielellisten oikeuksien toteuttamiseen ja erityisryhmien tarpeisiin vastataan

teknologiaa hyödyntäen

Folktinget:

Enligt åtgärdsförslaget ska man utnyttja teknologi för att lösa utmaningar som gäller tillgodoseendet av språkliga rättigheter och behov som specialgrupper har.

I beskrivningen över dagsläget konstateras helt riktigt att en utmaning är att tillgodose tjänster på svenska. Man har identifierat två problem; det saknas personal som kan betjäna på svenska och det är vanligt att en process inleds på finska fastän kundens modersmål är svenska. Man frågar varför de svenskspråkiga inte sköter sina ärenden på svenska?

Åtgärdens rubrik är missvisande om avsikten är att lösa de problem som svenskspråkiga upplever under en rättsprocess.

- Folktinget anser att det är viktigt att rätten till likvärdig service på båda nationalspråken skulle uppmärksammas med en separat åtgärds punkt och inte sammanslås med specialgrupper.
- Folktingets önskan är att arbetsgruppen för rättsväsendet lyfter upp frågan om svenska språkets ställning inom rättsväsendet som en egen helhet inom ramen för arbetsgruppens arbete.

Språkliga rättigheter hör till våra grundläggande rättigheter och Folktinget anser att man inte ska kombinera språkliga rättigheter med "specialgruppers" behov. Vad som avses med specialgrupper förblir oklart. Den svenskspråkiga befolkningen är inte en specialgrupp eftersom Finlands grundlag slår fast att Finland har två nationalspråk och att dessa språk är likvärdiga.

Enligt språklagen ska en tvåspråkig myndighet betjäna på svenska och finska.

Myndighetskommunikation med finsk- och svenskspråkiga personer ska inte ske genom tolkning. Tolkning är alltså inte en lösning för att åtgärda avsaknaden av svenskspråkig personal. I professor Mikko Aaltonens utredning om följderna av tingsrättsreformen 2019 konstaterar han att personalen vid domstolarna i Västra Nyland och Östra Nyland i teorin borde vara tillräckligt stor för att hålla sessioner på svenska. Trots det har andelen brottmål som handlagts på svenska vid tingsrätterna minskat under en längre tid, särskilt i Västra Nyland. I Nationalspråksstrategin (2021) sid 51 konstateras:

"Myndigheterna kan tillhandahålla service på minoritetsspråket när strukturerna som stöder språket fungerar. Det är ändå inte alltid möjligt att helt och hållet separera tjänster på språkliga grunder. Då kan myndigheten planera sina verksamhets-strukturer och servicekedjor så att de anställda som talar minoritetsspråket möter de kunder som talar det.

Modeller för språkbaserad planering samt god praxis bör utvecklas vid statsförvaltningens myndigheter. Med hjälp av dem skapas och upprätthålls servicemiljöer på båda nationalspråken och rätten till service på eget språk tryggas för dem som hör till den lokala eller regionala minoritetsspråkgruppen."

Utifrån Nationalspråksstrategins åtgärdsförslag har justitieministeriet initierat ett ettårigt projekt för att utveckla den svenskspråkiga servicen vid Domstolsverket. Projektets mandattid är till slutet av mars 2025. En omfattande enkät har genomförts och en stor mängd data har insamlats.

- Det vore viktigt att projektet får en fortsättning efter slutet av mars 2025, dels för att möjliggöra en fortsatt analys av de inkomna enkätsvaren, dels för att ta i bruk den modell för språkplanering som projektet har som uppgift att ta fram.

I beskrivningen över dagsläget frågar man varför de svenskspråkiga inte sköter sina ärenden på svenska.

- Frågan är befogad och ger arbetsgruppen för rättsväsendet orsak att göra en grundligare granskning av hur rättsväsendet fungerar på svenska. Det har framkommit att ett avgörande skede är i början av en process, ofta redan under polisförhören. Det vore även viktigt att utreda i vilket skede av processen handläggningsspråket eventuellt ändras till svenska. Kan projektet vid Domstolsverket ge svar på frågan?

För att lösa problemet med brist på svenskspråkig personal måste större uppmärksamhet fästas vid följande åtgärder:

- Att stärka den befintliga personalens språkkunskaper,

- I rekryteringsprocesser betrakta goda faktiska kunskaper i både finska och svenska, som en merit som ger tilläggspoäng. Endast den som också i fråga om språkkunskaperna har tillräckliga förutsättningar att sköta sina arbetsuppgifter kan utnämnas till en tjänst,

- Ta i bruk modeller och metoder för planeringen av svenskspråkiga servicestigar inom rättsväsendet.

- I samband med rekryteringen och i lönefrågor tydligt signalera att goda kunskaper i svenska är en merit.

Teknologi kan vara ett hjälpmedel men det förutsätter åtminstone följande:

- Beaktande av båda nationalspråken då nya tekniska verktyg upphandlas, beställs och utvecklas,
- För att tjänsterna ska fungera på båda nationalspråken, bör informations- och kunskapsbaserad ledning vara utgångspunkten även vid planeringen av svenskspråkiga tjänster,
- Databasinsamling om personalens språkkunskaper som hålls ajour kontinuerligt,
- Databasinsamling som stöder upprätthållandet av den svenskspråkiga servicestigen och processen utifrån både språkkunskaper och expertis (servicedesign),
- AI lösning som kan kombinera svenskkunniga handläggare med svenskspråkiga kunder.

Folktinget understöder förslaget om kunskapsprofiler för personalen.

- I kunskapsprofilen antecknas även personalens språkkunskaper. Kunskapsprofilen ger data om personalen som kan användas för planeringen av servicestigen på kundens språk. Kunskapsprofilens uppgifter om språkkunskaper är nödvändig för att kunna kombinera svenskkunniga handläggare med svenskspråkiga kunder.

162. TOIMENPIDE: Kehitetään viestintää

Folktinget:

- Folktinget anser att översättning till svenska i den dagliga, operativa verksamheten bör ingå i rättsväsendets kärnuppgifter som inhouse verksamhet och som ett stöd för kommunikationsverksamheten. Därtill behövs det tvåspråkiga kommunikatörer inom domstolsväsendet.

163. TOIMENPIDE: Johdetaan tiedolla: mitataan, seurataan ja arvioidaan toimintaa jatkuvasti

Folktinget:

- För att tjänsterna ska fungera på båda nationalspråken, bör informations- och kunskapsbaserad ledning vara utgångspunkten även vid planeringen av svenskspråkiga tjänster,

- Databasinsamling om personalens språkkunskaper som hålls ajour kontinuerligt,
- Databasinsamling om hela servicestigen och processen utifrån både språkkunskaper och expertis,
- AI lösning som kan kombinera svenskkunniga handläggare med svenskspråkiga kunder.

164. TOIMENPIDE: Esihenkilötyö ja johtaminen nähdään työtehtävänä

Folktinget:

- Folktinget anser att ledningen och förmännen bör ha ett uttalat ansvar för att de grundläggande språkliga rättigheterna i praktiken tillgodoses inom rättsväsendet. Det innebär att språkplanering bör vara en kontinuerlig uppgift som genomsyrar verksamheten.

168. TOIMENPIDE: Osaamista kehitetään ja syvennetään suunnitelmallisesti

Folktinget:

Denna målsättning innehåller oklarheter: "Lainsäädäntömuutoksiin ja uudistuksiin liittyvä koulutus ja perehdytys on saatavilla samanaikaisesti kaikkialla Suomessa ja kaikilla virallisilla kielillä."

- Folktinget stöder tanken om att utbildning ordnas på finska och svenska, dvs på nationalspråken gällande ändringar i lagstiftningen och reformer. Vilka andra språk avses i meningen "kaikilla virallisilla kielillä"?
- Det är viktigt att de anställda inom rättsväsendet känner till språklagstiftningen och är medvetna om att språkliga rättigheter är grundläggande rättigheter och att finska och svenska språket enligt grundlagen är likvärdiga språk.

7. Övriga observationer om de preliminära åtgärdsförslagen från arbetsgruppen för rättsväsendet

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att lämna ett utlåtande om arbetsgruppens preliminära åtgärdsförslag. Folktinget bevakar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) frågor som har betydelse för tillgodoseendet av den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

De språkliga rättigheterna är grundläggande rättigheter och ska följaktligen respekteras i alla sammanhang. Säkerställandet av de språkliga rättigheterna är därtill en förutsättning för att andra grundläggande rättigheter ska kunna förverkligas, såsom rätten till en rättvis rättegång och god

förvaltning. Det allmänna ska se till att de grundläggande rättigheterna tillgodoses, bland annat så att garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Folktinget konstaterar att det trots uttryckliga garantier för svenska och finska språkets likställdhet i lagstiftningen ändå finns en diskrepans mellan lag och verklighet, när det gäller förverkligandet av den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter. Detta är fallet på många håll inom de tvåspråkiga regionerna och gäller även rättsväsendet.

Folktinget har i sin verksamhet noggrant följt med reformerna inom tingsrättsnätverket och tagit ställning till förslag av betydelse för tillgodoseendet av rättsskyddet och språkliga rättigheter. Inför den senaste tingsrättsreformen år 2019 motsatte sig Folktinget en minskning av antalet tvåspråkiga tingsrätter med hänvisning till språkliga konsekvenser och underströk risken för att detta kan få följder för tillgången till svenskkunnig personal.

I statsrådets redogörelse för rättsvården (2022:68) konstateras att ”tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i rättsskyddstjänster till medborgarna...” är en fråga som berör resurserna inom hela rättsvården. ”Tillgången till tvåspråkig service inom justitieförvaltningen är inte på en tillräcklig nivå i de tvåspråkiga regionerna. I de tvåspråkiga regionerna bör domstolsenheternas kontinuitet, tillgången till svenskspråkiga tjänster och en tillräcklig närvaro av andra myndigheter inom rättsvården tryggas.” Vid rekrytering av personal i dessa regioner ska man se till ”att tillräcklig vikt fästs vid den språkkunskap som krävs för service på svenska”.

Med hänvisning till detta är det angeläget att arbetsgruppen behandlar tillgodoseendet av språkliga rättigheter som en prioriterad fråga i utvecklandet av rättsväsendet.

Gestrin Anna
Svenska Finlands folkting